

L'any Joan Coromines a l'Institut d'Estudis Catalans (2005). — En el decurs dels anys 2005 i 2006 commemorarem el primer centenari del naixement del savi lingüista Joan Coromines, nascut, el 1905, a Barcelona, fill de l'escriptor, periodista i polític Pere Coromines, i considerat, unànimament, com el lingüista català més complet de tots els temps. Aquesta commemoració s'ha manifestat bàsicament amb articles periodístics i amb un cicle de lectures dramatitzades del seu epistolari organitzat per la Fundació Pere Coromines. El conseller d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació va anunciar, també, la creació d'una comissió del govern de la Generalitat amb l'objectiu d'apropar la figura i l'obra d'aquest il·lustre compatriota als joves del nostre país.

Els actes més rellevants d'aquesta commemoració van consistir en un cicle de set conferències organitzat per l'Institut d'Estudis Catalans, que va voler manifestar el seu profund agraïment a qui, amb la seva extraordinària aportació al coneixement de la llengua catalana, va contribuir com pocs a assolir un dels objectius fonamentals d'aquesta institució. Les conferències van tenir lloc els dies 5, 12, 19 i 26 d'abril i 3, 10 i 17 de maig, amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, la Fundació Pere Coromines i Televisió de Catalunya.

En l'acte inaugural, celebrat el 5 d'abril, hi va haver intervencions de Salvador Giner, president de l'Institut d'Estudis Catalans, el conseller Carles Solà, Joan Solà i Antoni M. Badia Margarit, membres de la Secció Filològica, Max Cahner, editor de Coromines, i Joan Martí Castell, president de la Secció Filològica. I a continuació el professor Germà Colón va pronunciar la conferència inaugural “El lèxic català en el diccionari de Joan Coromines”. Germà Colón va posar en relleu que la realització del diccionari etimològic de Coromines era una gesta gegantina, que deixava esborronats els lectors i consultants, i que semblava impossible que fos l'obra d'un home pràcticament sol, i que les crítiques que s'hi poden fer, i que efectivament va exposar, no són sinó minúcies. Colón va reconèixer a Coromines una enorme capacitat de maneig dels sistemes lingüístics, que en fan un més bon lingüista que filòleg.

La segona conferència del cicle (12 d'abril), “Joan Coromines y la construcción del *Diccionario etimológico y crítico de la lengua castellana*” va anar a càrrec de José Antonio Pascual, col·laborador de Coromines en aquest diccionari. El conferenciant va explicar que Coromines va fer aquell diccionari d'acord amb un pla previ que va complir amb un rigor extrem: cinc anys a fer el pla, set a realitzar-lo (és a dir, redactar l'obra) i cinc més a revisar les proves d'impremta. Segons Pascual, el diccionari de Coromines, bé que tenia una finalitat estricta-

ment etimològica, és essencial per als aspectes històrics i filològics del castellà i és la millor obra de què disposen els filòlegs si es volen endinsar en la complexitat dels textos del passat.

La romanista suïssa Eva Buchi, del Centre National de la Recherche Scientifique de França, va pronunciar la tercera conferència del cicle (19 d'abril), amb el títol "Joan Coromines et le lexique roman". Més exactament, Eva Buchi va tractar de les aportacions a l'etimologia de les llengües romàniques altres que les de la península Ibèrica. Aquestes aportacions són, exactament, 884, però l'anàlisi de la conferenciant es va limitar a les del romanès, que són 18, aportacions que, va dir, no sempre han estat recollides i reconegudes.

La quarta conferència del cicle (26 d'abril) va anar a càrrec del jove professor Aitor Carrera, de la Universitat de Lleida, amb el títol "L'aportació de Joan Coromines a l'occità de la Vall d'Aran". Aitor Carrera, que es va expressar amb una fluència torrencial, encara que ja ningú no s'hauria d'estranyar de res, va esbalair l'auditori amb el que va explicar de Coromines i l'aranès. No sembla, efectivament, que hi hagi hagut mai ningú que hagi sabut tantes coses de l'aranès com Joan Coromines. Malauradament, els mateixos occitans, per la part que tenen de mentalitat francesa, tendeixen a ignorar-ho, i fins i tots els aranesos, als quals sap potser greu que un català de Barcelona n'hagi arribat a saber tant, del seu parlar. D'aquest parlar que, quan el reivindiquen, no és per oposició al francès o al castellà, sinó al català.

Xavier Terrado, de la Universitat de Lleida, i col·laborador de Joan Coromines, en la cinquena sessió (3 de maig) va titular la seva conferència "L'Onomasticon que ara podem fer". Segons Terrado, l'*Onomasticon Cataloniae* de Coromines és una obra colossal però perfectible i el millor homenatge que podem tributar al seu autor és continuar l'obra, perquè hi ha encara molta feina a fer. La magna idea inicial de l'Onomasticon Cataloniae, anunciada pel mateix Coromines, era que fos alhora un "antroponomasticon" i un "toponomasticon", però en la pràctica va quedar reduït a això darrer. Terrado va explicar que els articles que va redactar ell mateix, ara, amb més experiència i amb més coneixements, els faria diferents. Va assenyalar quatre aspectes en què creu que aquest magne repertori hauria d'ésser completat amb nous treballs: els hagiopotònims, els fitopotònims, els termes arcaïtzants i els antropotopònims. Així, recerques posteriors li van permetre de descobrir que santa Baldesca, una santa desconeguda amb diferents advocacions, era, en realitat, santa Ubaldesca, una monja italiana medieval.

La sisena sessió del cicle (10 de maig) va tenir dues parts. En la primera, Josep Ferrer i Joan Pujades van tractar el tema "Entorn de l'epistolari de Joan Coromines", epistolari que es pot qualificar també de titànic. Joan Pujades va parlar de la cura escrupolosa que tenia Coromines de guardar totes les cartes i escrits que rebia i una còpia de les que enviava ell. I això durant més de setanta anys, cosa que potser representarà un total de 2.000 cartes. Fins ara han aparegut els volums de la seva correspondència amb Fabra (1998), Moll (2000), Pla (2001), Fuster (2002), Riba (2002), Nadal i Artís (2003) i Sales (2004), i n'hi ha uns quants més en preparació. Per la seva banda, Josep Ferrer va assajar una lectura transversal de l'epistolari centrada en uns pocs temes de gran interès, com el de la segona edició del Diccionari Fabra. En la segona part de l'acte, presidida pel doctor Badia i Margarit, Max Cahner, Josep Ferrer, Carles Duarte i Aina Moll van evocar diversos records de la relació que van tenir amb aquell lingüista excepcional.

L'última conferència del cicle (17 de maig) duia el títol "El compromís de Joan Coromines amb el país", i anava a càrrec de Max Cahner, editor de Coromines, professor de la Universitat de Barcelona i president de la Fundació Pere Coromines. Després de referir-se, inicialment, al tema que donava títol a la seva intervenció, el conferenciant va dedicar la major part del temps a explicar el llarg camí que va haver de recórrer fins a fer-se mereixedor d'editar els dos grans diccionaris de Coromines, el qual va exigir, com a prova de la capacitat editora de Cahner per a una empresa tan complexa i erigada de dificultats, l'edició prèvia de tres

volums de *Diaris i records* del seu pare, Pere Coromines, i tres volums més de treballs propis molt especialitzats, que van aparèixer amb el títol *Entre dos llenguatges*. Un cop superada feliçment aquesta prova, Coromines va confiar a Cahner l'edició dels seus dos magnès diccionaris, que el gran lingüista va tenir la joia de veure impresos en vida.

Al final de les sessions dels dies 5 i 26 d'abril i 3 de maig, es va fer una projecció de l'entrevista de Josep M. Espinàs a Joan Coromines emesa el dia 21 de març de 1995 al programa *Stromboli* de Televisió de Catalunya.

La sessió ordinària de la Secció Filològica de l'IEC del mes de juliol, celebrada, excepcionalment, a Esterrí d'Àneu, el dia 1, va tenir també caràcter d'homenatge a Joan Coromines, el qual es va concretar, especialment, en la col·locació, el dia 2, d'una placa commemorativa de la borda de Perosa, del terme d'Alòs d'Isil, aigües amunt del Noguera, camí de Montgarri.

La celebració oficial de l'Any Coromines va del 21 de març de 2005 al 31 de desembre de 2006, període en què han de tenir lloc els actes organitzats per la comissió designada pel govern de la Generalitat de Catalunya. [A.J.]